

Başvuru Numarası : 2024/2896
Toplantı Tarihi/Sayısı : 08.04.2025/57
Karar Numarası : 2025/217
Başvuran : M.D.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eczaneler tarafından ilaçların dış ambalajında bulunan ve görme engelli bireylerin ilaçların ismini öğrenebilmesini sağlayan kabartma (Braille) yazıların üzerinin hazır yapışkanlı bilgilendirme etiketleri ile kapatılması nedeniyle erişilebilirliğin engellendiği ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. İlaçların üzerinde görme engelli bireylerin ilacın ismini öğrenebilmesini sağlayan kabartma (Braille) yazıların yer aldığını ancak uygulamada eczaneler tarafından kabartma yazıların bulunduğu bölgeye ilaçların kullanım bilgilerini içeren hazır yapışkanlı etiketler yapıştırılması nedeniyle engelli bireyler için kullanım bilgilerinin erişilebilirliğinin engellendiğini, etiketlerin çıkarılması durumunda ise ilaç kutularına zarar verildiğini ve kabartma yazılı alanın okunmasının zorlaştığını, bu durumun yanlış ilaç kullanımına yol açabilecek ciddi bir risk oluşturduğunu, ilgili hususu birden çok eczaneye sözlü olarak iletmesine rağmen eczacıların bu konuda bir tedbir almadığını,

b. Konuya ilişkin olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden Sağlık Bakanlığına 13/8/2024 tarihli ve ... sayılı başvuruda bulunduğunu, Bakanlığın 16/8/2024 tarihli cevabında gerekli çalışmaların başlatıldığının belirtildiğini ancak eczaneler tarafından etiketlerin kabartma yazıların üzerini kapatacak şekilde yapıştırılmaya devam edildiğini, neticeten söz konusu sorunun bugüne kadar çözüme kavuşturulmadığını,

c. İlaçların üzerindeki kabartma yazıların görme engelli bireyler için oluşturulmuş bir erişilebilirlik çözümü olduğunu, eczacılar tarafından bu alan üzerine etiket yapıştırılmasının görme engelli bireylerin yanlış ilaç kullanımına neden olabileceğini, başvuruya konu olan durumun kamu sağlığı ve güvenliği açısından ciddi sorunlar oluşturduğunu ifade ederek gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

3. Muhatap Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumundan alınan yazılı görüşte özetle;

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

a. Başvuranın şikâyetçi olduğu konu hakkında bir vatandaşın daha CİMER üzerinden başvuruda bulunduğu,

b. Akabinde 24/10/2024 tarihli yazı ile il sağlık müdürlüklerine ilaç kutularına yapıştırılan etiketlerin kutu üzerindeki bilgileri ve kabartma yazıları kapatmayacak şekilde uygulanması gerektiği hususlarının bildirildiği,

c. Başvurana kabartma yazıları kapatacak şekilde etiket yapıştıran eczaneler hakkında il sağlık müdürlüklerine şikâyetle bulunabileceği bilgisinin verildiği belirtilmiş ve il sağlık müdürlüklerine gönderilen yazının bir örneği sunulmuştur.

4. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 19'uncu maddenin dördüncü fıkrası *“Kurumun inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, bu talebin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde verilmesi zorunludur.”* hükmünü haizdir. Bu kapsamda Türk Eczacılar Birliğinden alınan yazılı görüşte özetle; ilaçların kullanım miktarına ve şekline ilişkin bilgilerin bulunduğu etiketlerin, kabartma yazıları kapatmayacak şekilde yapıştırılmasına dikkat edilmesi gerektiği konusunda 24/1/2025 tarihli yazı ile bölge eczacı odalarının bilgilendirildiği bilgisi verilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *“Kanun önünde eşitlik”* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

6. 6701 sayılı Kanun'un *“Tanımlar”* başlıklı 2'nci maddesinin (d) ve (f) bentlerine göre; *“Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi”* ve *“Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi”* ifade etmektedir.

7. 6701 sayılı Kanun'un *“Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı”* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

8. Mezkûr Kanun'un *“Ayrımcılık türleri”* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık türleri; *“a) Ayrı tutma, b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama, c) Çoklu ayrımcılık, ç) Doğrudan ayrımcılık, d) Dolaylı ayrımcılık, e) İşyerinde yıldırma, f) Makul düzenleme yapmama, g)*

Taciz, ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık” olarak sıralanmıştır.

9. Mezkûr Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesi şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.”

10. Mezkûr Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun “Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek”le görevli olduğu düzenlenmiştir.

11. Mezkûr Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.”

12. Mezkûr Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

13. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “Başvurunun konusu” başlıklı 31’inci maddesi şöyledir:

“(1) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri, başvurunun konusunu oluşturur.”

14. Mezkûr Yönetmelik’in “Başvurunun yapılış usulü” başlıklı 35’inci maddesinin altıncı fıkrası şu şekildedir:

“(6) Kuruma yapılan başvurularda aşağıdaki hususlara yer verilir:

a) Başvurucu gerçek kişi ise; 1) Adı, soyadı ve imzası, 2) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vatandaşlık kimlik numarası, yabancılar için pasaport numarası, uyruğu ve varsa kimlik numarası, 3) Tebligata esas yerleşim yeri veya iş adresi, 4) Aleyhine başvuru yapılan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, başvuru konusu ve talep, 5) İlgili tarafa başvuru tarihi ve ilgili tarafın cevap tarihi, 6) Varsa bildirimde esas elektronik posta adresi, telefon ve faks numarası eklenir.”

15. Mezkûr Yönetmelik'in "Ön inceleme yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda;

a) Kurumun görev alanına girip girmediği,

b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı,

c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı,

ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı,

d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği,

e) Belli bir konuyu içerip içermediği,

f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı, yönlerinden incelenir."

16. Mezkûr Yönetmelik'in "Ön inceleme üzerine verilecek kararlar" başlıklı 49'uncu maddesinin altıncı fıkrası şöyledir:

"Ön inceleme şartlarının bulunmadığının sonradan anlaşılması hâlinde de incelenemezlik, gerekçeli kabul edilmezlik veya gönderme kararı verilir."

17. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şu şekildedir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularla ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

18. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

19. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde Kurumun görevleri arasında insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek; ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek sayılmıştır.

20. Somut olayda başvuran, ilaç kutularının üzerinde görme engelli bireylerin ilaçların ismini öğrenmesine imkân sağlayan kabartma yazıların bulunduğunu, bunun engelli bireyler için oluşturulmuş önemli bir erişilebilirlik

çözümü olduğunu ancak uygulamada eczaneler tarafından kabartma yazıların üzerini kapatan etiketler kullanıldığını, görme engelli bireyler tarafından ilaç kutularında yer alan bilgilendirme yazılarına zarar vermeden etiketlerin çıkartılmadığını, söz konusu durumun yazıların okunmasını zorlaştırdığını ve bu durumun görme engelli bireylerin yanlış ilaç kullanımına neden olabileceğini ifade etmiştir. Başvuran konuya ilişkin olarak CİMER üzerinden de şikâyetle bulunduğunu, muhatap Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun cevabında değerlendirmelerin devam ettiği ve sonucun başvurana bildirileceği hususunun belirtildiğini ancak CİMER başvurusundan sonraki süreçte de eczanelerin uygulama değişikliğine gitmediğini, sonuç olarak ilaç kutularının üzerine kabartma yazıları kapatacak şekilde etiket yapıştırılmasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

21. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile koruma altına alınmıştır. Anayasa'nın "*Kanun önünde eşitlik*" başlıklı 10'uncu maddesi ile 6701 sayılı Kanun'un "*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesinde, kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınırken 6701 sayılı Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

22. 6701 sayılı Kanun'un "*Tanımlar*" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine göre engellilik; "*fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenmek*" olarak tanımlanmıştır. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "*Tanımlar*" başlıklı 3'üncü maddesinde engellilik durumu; "*bireyin engelliliğini ve engellilikten kaynaklanan özel gereksinimlerini, uluslararası yöntemleri temel alarak belirleyen derecelendirmeler, sınıflandırmalar ve tanılamalar*", engelliliğe dayalı ayrımcılık ise; "*siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlama*" olarak ifade edilmiştir. 5378 sayılı Kanun'un "*Genel Esaslar*" başlıklı 4'üncü maddesinde sayılan esaslardan biri de engellilerin tüm hak ve hizmetlerden yararlanması için fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır.

23. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 2'nci maddesine göre; "*Engelliliğe dayalı ayrımcılık, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı ve makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini kapsamaktadır.*". Yine Sözleşme'nin "*Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik*" başlıklı 5'inci maddesinde; "*Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez.*" ifadeleriyle engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, devletlerin bu konudaki yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir.

24. Somut olayda bireysel bir talepten ziyade eczaneler tarafından ilaç kutularının üzerine etiket yapıştırılması suretiyle ilaçlar hakkında bilgilendirmeyi sağlayan kabartma yazıların okunmasının engellediği iddia

edildiğinden öncelikle erişilebilirliğe ilişkin ilkelerin ortaya koyulması gerekmektedir.

25. Erişilebilirlik hem EHİS'in hem de 5378 sayılı Kanun'un dayandığı temel ilkelerden birini teşkil etmektedir. EHİS kapsamında erişilebilirlik; “*Genel İlkeler*” başlıklı 3'üncü maddenin (f) bendinde ve bağımsız bir düzenleme şeklinde Sözleşme'nin 9'uncu maddesinde yer almaktadır. Sözleşme'nin “*Erişilebilirlik*” başlıklı 9'uncu maddesi şu şekildedir:

“1. Taraf Devletler engellilerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dahil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır. Erişim önündeki engellerin tespitini ve ortadan kaldırılmasını da içeren bu tedbirler diğerlerinin yanında, aşağıda belirtilenlere de uygulanır: (a) Binalar, yollar, ulaşım araçları ve okullar, evler, sağlık tesisleri ve işyerleri dahil diğer kapalı ve açık tesisler; (b) Elektronik hizmetler ve acil hizmetler de dahil olmak üzere bilgi ve iletişim araçları ile diğer hizmetler.

2. Taraf Devletler aşağıdakileri gerçekleştirmek için de uygun tedbirleri alacaklardır: (a) Kamuya açık veya kamu hizmetine sunulan tesis ve hizmetlere erişime ilişkin asgari standart ve rehber ilkelerin geliştirilmesi, duyurulması ve bunlara ilişkin uygulamaların izlenmesi; (b) Kamuya açık tesisleri işleten veya kamuya hizmet sunan özel girişimlerin engellilerin ulaşılabilirliğini her açıdan dikkate almalarının sağlanması; (c) İlgili kişilerin engellilerin karşılaştığı ulaşılabilirlik sorunlarıyla ilgili olarak eğitilmesi; (d) Kamuya açık binalar ve diğer tesislerde Braille alfabesi ve anlaşılması kolay nitelik taşıyan işaretlemelerin sağlanması; (e) Kamuya açık binalara ve tesislere erişimi kolaylaştırmak için rehberler, okuyucular ve profesyonel işaret dili tercümanları dahil çeşitli canlı yardımların ve araçların sağlanması; (f) Engellilerin bilgiye erişimini sağlamak için onlara uygun yollarla yardım ve destek sunulmasının teşvik edilmesi; (g) Engellilerin İnternet dahil yeni bilgi ve iletişim teknolojilerine ve sistemlerine erişiminin teşvik edilmesi; (h) Erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemlerinin tasarım, geliştirme ve dağıtım çalışmalarının ilk aşamadan başlayarak teşvik edilmesi ve böylece bu teknoloji ve sistemlere engelliler tarafından asgari maliyetle erişilebilmesinin sağlanması.”

26. Bilgilerin erişilebilir formatta sağlanması 9'uncu maddenin yanında EHİS'in “*Düşünce ve İfade Özgürlüğü ile Bilgiye Erişim*” başlıklı 21'inci maddesinde de “*Taraf Devletler engellilerin işbu Sözleşme'nin 2'nci maddesinde tanımlanmış tüm iletişim araçlarını tercihe bağlı kullanabilmesi, bilgi ve fikir araştırma, alma ve verme özgürlüğü dâhil düşünce ve ifade özgürlüğünden diğer bireylerle eşit koşullar altında yararlanabilmesi için uygun tüm tedbirleri alır. Bu tedbirler aşağıdakileri içermelidir: (a) Kamuya sunulması amaçlanan bilginin engellilerin erişebileceği biçimlerde ve farklı engelli gruplarına uygun teknolojilerle güncel olarak ve ek bir bedel alınmaksızın sunulması; (b) Engellilerin resmi temaslarda işaret dillerini, Braille alfabesini, beden dilini ve tercih ettikleri diğer tüm erişilebilir iletişim araç ve biçimlerini kullanmalarının kolaylaştırılması; (c) Kamuya açık hizmet sunan özel kuruluşların internet dâhil olmak üzere, engellilerin erişebileceği ve kullanılabileceği biçimde bilgi ve hizmet sunmalarının teşvik edilmesi; (...)*” şeklinde düzenlenmiştir.

27. Somut olayda başvuran, ilaç kutularının üzerindeki kabartma yazıların engelli bireyler için oluşturulmuş bir erişilebilirlik çözümü olduğunu, söz konusu alana etiket yapıştırılmasının yanlış ilaç kullanımına yol açabileceğini, bu durum karşısında kamu sağlığının korunmasının devletin pozitif yükümlülükleri arasında olduğunu ileri sürmektedir.

28. Engelli bireylerin sağlık hakkı EHİS'in 25'inci maddesinde “*Taraf Devletler, engellilerin engelliliğe*

dayalı ayrımcılığa uğramaksızın ulaşılabilir en yüksek sağlık standardından yararlanma hakkını tanır.” ifadeleriyle güvence altına alınmıştır. Devletler sağlık hakkına saygı göstermek, bu hakkı korumak ve yerine getirmekle yükümlüdür. Buna göre, devletler bir kişinin sağlığına doğrudan veya dolaylı olarak müdahale etmekten kaçınmalı; üçüncü tarafların müdahale etmesini önlemek için tedbirler almalı, bireylerin ve toplulukların bu haktan yararlanmalarını sağlamak ve onlara yardımcı olmak için olumlu tedbirler almalıdır. Ayrıca devletler sağlık hizmetlerinin ayrımcılık yapılmaksızın, bilgi ve iletişim dâhil olmak üzere, herkes için erişilebilir olmasını sağlamalıdır. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Özel Raportörü Catalina Devandas-Aguilar'ın engelli bireylerin sağlık hakkına yönelik hazırladığı özel raporda da ifade edildiği üzere; engeli ve/veya sağlık durumu ne olursa olsun, engelli bireyler isteklerini belirleyerek ve gerçekleştirerek, ihtiyaçlarını karşılayarak ve yaşadıkları çevreyi veya çevresel koşulları değiştirerek sağlıklı bir yaşam sürdürebilir (UN, Office of the High Commissioner for Human Rights, A/73/161/2018). Bu noktada engelli bireylerin sağlıklı yaşamlar sürdürebilmeleri için bilgiye erişimin sağlanması dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılıkla etkili bir şekilde mücadele edilmelidir.

29. Ülkemizde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan, 25/4/2017 tarihli ve 30048 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Beşeri Tıbbi Ürünlerin Ambalaj Bilgileri, Kullanma Talimatı ve Takibi Yönetmeliği ile beşeri tıbbi ürünlerin dış ambalajında kabartma yazıların yer alması zorunlu hâle getirilmiştir. Gerek ulusal gerekse uluslararası mevzuat göz önüne alındığında ilaç kutularındaki kabartma yazıların üzerine etiket yapıştırılmasının engelli bireylerin bilgiye erişimi açısından erişilebilirliği ortadan kaldırdığı hususunda şüphe bulunmamaktadır. Somut olayda başvuranın iddialarına yönelik olarak Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu tarafından iletilen yazılı görüşte; başvuru konusu ile ilgili olarak başvuran dışında bir vatandaşın daha CİMER üzerinden başvuruda bulunduğu, konu hakkında 24/10/2024 tarihli ve 81 İl Valiliği dağıtımly yazı ile il sağlık müdürlüklerine “*eczaneler tarafından karşılanan reçetelere istinaden ilaç ambalajlarına, hastanın ilacı ne şekilde kullanması gerektiğine dair yapıştırılan bilgilendirme etiketlerinin ilaç ambalajındaki bilgileri ve kabartma (Braille) baskıyı kapatmayacak şekilde uygulanması gerektiği*” hususlarının bildirildiği, bu çerçevede başvuranın sözü edilen düzenlemeye aykırı şekilde kabartma yazıları kapatacak şekilde bilgilendirme etiketi yapıştıran eczaneler hakkında il sağlık müdürlüğüne başvurulabileceği ifade edilmiştir. Yine, somut uyuşmazlığa ilişkin olarak Türk Eczacılar Birliğinden alınan yazılı görüşte; reçete muhteviyatı ilaçların karşılanması sırasında, ilacın kullanım dozu ve kullanım şekline ilişkin bilgilerin belirtildiği etiketlerin, ilaç dış ambalajlarında görme engelli bireyler için Braille formatında sunulan kabartma yazıları kapatmayacak şekilde kullanılmasına hassasiyet gösterilmesinin önem arz ettiği konusunda bölge eczacı odalarının bilgilendirildiği belirtilmiştir. Bu çerçevede konuya ilişkin düzenleyici işlem yapmakla mükellef kurumların görevlerini icra ettiği açıktır.

30. 6701 sayılı Kanun'un “Başvurular” başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan gerçek ve tüzel kişinin Kuruma başvurabileceği düzenlenmiştir. Bu noktada ayrımcılık, bir gerçek ya da tüzel kişinin korunan bir özellik nedeniyle mağdur edildiği durumu ifade etmektedir. 6701 sayılı Kanun kapsamında ayrımcılık türleri; “(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık. (2) Eşit muamele ilkesine uyulması veya ayrımcılığın önlenmesi amacıyla idari ya da adli süreçleri başlatan yahut bu süreçlere katılan kişiler ile bunların temsilcilerinin, bu nedenle maruz kaldıkları olumsuz muameleler de ayrımcılık teşkil eder.” şeklinde düzenlenmiştir. Somut olayda başvuran erişilebilirliğin ihlal edilmesi nedeniyle engellilik temelinde doğrudan ayrımcılığa uğradığını iddia etmektedir. Bir kişinin engel durumu nedeniyle hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır. Doğrudan ayrımcılıktan söz

edilebilmesi için benzer durumlardaki kişilerin gördükleri muamelede, belirlenebilir bir özelliğe dayalı bir farklılık olmalıdır (TİHEK, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Rehberi, 2022, s. 220).

31. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Başvurunun yapılış usulü" başlıklı 35'inci maddesinin altıncı fıkrasında; "Başvurucu gerçek kişi ise; (...) 4) Aleyhine başvuru yapılan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri (...) eklenir" hükmü bulunmaktadır. Somut olayda başvuran tarafından aleyhine başvuru yapılan eczanenin bildirilmediği, dolayısıyla mezkûr Yönetmelik hükümleri uyarınca bir başvuruda yer alması gereken tüm bilgilerin mevcut olmadığı görülmektedir. Başvuran her ne kadar eczaneler tarafından ilaç kutularının üzerindeki kabartma yazıların üzerine etiket yapıştırılmasının görme engelli bireylerin yanlış ilaç kullanımına sebep olabileceğini belirtmişse de kabartma yazıları kapatacak şekilde bilgilendirme etiketi yapıştırarak ihlalde bulunduğu iddiasına muhatap eczane ya da eczaneler hakkında herhangi bir bilgi sunmamış ve zarar gördüğü iddiasını somutlaştırmamıştır. Yapılan incelemede başvuranın iddiasına konu olan eczane ve söz konusu eczane tarafından gerçekleştirilen ayrımcılık yasağı ihlalinin meydana gelen bir zarar tespit edilemediğinden Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca başvurunun kabul edilmez olduğu sonucuna varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Konu hakkında Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumuna TAVSİYEDE BULUNULMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

8/4/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ

Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ

Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN

Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE

Üye

